

Opbouwwerk is een mooi vak

Ter gelegenheid van het afscheid van Anne van Veenen van het Rio werd in november een mini-symposium georganiseerd onder de titel: 'Opbouwwerk is een mooi vak'.

Anne kwam in 1980 in dienst als coördinator van het toenmalige Instituut Opbouwwerk Rotterdam I.O.R. Na de totstandkoming van het Rio (1987) gaf hij leiding aan de opbouw-werkafdeling en de afgelopen jaren hield hij zich vooral bezig met werkontwikkeling, deskundigheidsbevordering en publikaties (Steiger, Serie 'Opbouwwerk in uitvoering').

Anne is nu werkzaam als zelfstandig consulent in associatie met het adviesbureau IGG-Voogt & Wiertsema te Rotterdam.

Hieronder de bijdrage van Anne van Veenen aan het afscheidssymposium.

Bij beschouwingen over het vak kan het begrip 'rol' verhelderend werken. Ter illustratie van het thema wil ik enkele van mijn favoriete opbouw-werk-rollen schetsen.

Achtereenvolgens passeren de revue:

- de agitator
- de animator
- de uitvinder/ontwikkelaar
- de bij-mekaar-houer

Dit is overigens slechts een greep uit het brede repertoire.

Van 'agitator' naar animator

De klassieke rol is de 'agitator' (met een knipoog) of wel de actieleider. Volle zalen en woonlasten die de pan uit rijzen. We kunnen rustig vaststellen dat er vandaag de dag minder vraag is naar de producenten en diensten van de agitator dan een jaar of tien geleden.

Behoren spandoeken, geluidswagen, eisenpakketten, woordvoerders en actievergaderingen definitief tot de oude ambachten?

Dat zou jammer zijn, want wat gaat er boven een kundig actieleider?

Er is natuurlijk wel steeds het risico aanwezig dat de agitator een karikatuur van zichzelf maakt: een typetje, het grote gebaar dat sterft in schoonheid, de opbouwwerker verkleed als bewoner.

Er is ook een goede reden om zuinig te zijn met de rol van agitator. Hij (het is vaak een hij) speelt met vuur, want hij drijft al snel op golven van ongenoegen en eindeloos gekanker. En vormt dat nou juist niet een van de grootste bedreigingen van de kwaliteit van het bestaan?

Een les die is geleerd is dat gekanker geen kunst is, maar een zwakheid; en dat populisme vooral meelopers maakt.

Een beknopte geschiedenis van het Rotterdamse opbouwwerk van de afgelopen 15 jaar zou als volgt kunnen luiden: van agitator naar animator.

De animator mobiliseert niet maar 'animeert'. Een recent methodiekboek typeert de activiteiten als volgt: 'opwekken tot, aansporen, activeren, initiëren, aanmoedigen, motiveren, begeistere, bezielen, enthousiasmeren, stimuleren, verlevendigen'.

De nieuwe wapens die ingezet worden in de strijd om de gemeenschap zijn klassiek: de jeu de boules-club en het zangkoor.

Uitvinder/ontwikkelaar

Uitvinder word je niet voor je beroep. Maar opbouwwerkers zijn goed voor een constante stroom sociale innovaties. Creatieve combinaties van behoeften van bewoners/burgers met mogelijkheden van regelingen, geldpotten en instanties.

Er zijn voorbeelden te over: de Croosboot (het werkproject voor toeristisch vervoer over de Rotte), de tennisbaan op een pleintje in Het Oude Westen, Duimdrop (containers op pleinen voor speeluitleen). Een voorbeeld is ook het pand waar deze bijeenkomst plaats vindt, het wijkverzamelgebouw Cool, met een autosleutelplaats, een drukkerij, een Turks Culturele vereniging en sociëteit de Boomgaard.

Uitvindingen zijn het concept Wederzijds Profijt (omliggende wijken profiteren van grootstedelijke ontwikkelingsprojecten), de formule van het Pleinteam (een tijdelijk samenwerkings-

verband los van bestaande instellingen om immobiliteit in een wijk te doorbreken), de Maastunnel-wachter (voorbeeld van de combinatie van werk en veiligheid), en het Kwaliteitspanel (leden van belangenorganisaties die de kwaliteit van publieke dienstverlening toetsen).

In de rol van sociaal projectontwikkelaar kan de opbouwwerker nog jaren vooruit.

Bij-mekaar-houer

De bij-mekaar-houer opereert tussen instanties van velerlei soort en belanghebbenden van diverse pluimage. Dat is de rol waarin de Rotterdamse opbouwwerker groot is geworden.

Tijdens de stadsvernieuwing was de bij-mekaar-houer een onderhandelaar en een organisator van oppositie. Spel en tegenspel tussen instanties en bewoners. De scheidslijnen lopen inmiddels ook steeds meer tussen bewoners onderling. De bij-mekaar-houer wordt conflict-beheerser, in portieken, op pleinen. Een rol waarnaar veel vraag is, maar waarop nog steeds een beetje een taboe ligt, vooral in methodiekboeken.

Toch speelt de bij-mekaar-houer een hoofdrol, met hardnekkig handwerk om het recht van de sterkste in te dammen en iedereen een plekje onder de zon te geven.

Mooie rollen, raar stuk?

De maatschappelijke perspectieven voor een groeiende groep mensen in Rotterdam zijn slecht. De derde wereld ligt

om de hoek. De overheid moet, ondanks de bestuurlijke vindingrijkheid die in Rotterdam van oudsher aan de dag wordt gelegd, steeds meer PR-

middelen inzetten om te laten zien dat ze er ook is. Voor veel mensen geldt dat ze de komende tijd aangewezen zullen zijn op zichzelf.

Daar ligt een grote uitdaging. De opbouwwerker kan, als bij-mekaar-houer en animator, helpen om het vertrouwen in eigen kracht te vergroten. En

de opbouwwerker kan helpen kleine solidaire sociale verbanden te vormen, zodat mensen ergens bij kunnen horen.